

Slik ser skoleverket og lærerutdanningen det

Ingrid Rygg Haanæs, Læringssenteret

Jeg ble bedt om kort å si noe om min bakgrunn for å stille med innlegg i Norsk språkråd her. Jeg er her som utsending fra "Fagnemnd i norsk for grunnskolen", Læringssenteret, der jeg har arbeidet en årrekke med utvikling av vurderings- og prøveformer i tråd med norskplanen i L97, eksamensoppgaver etter M87 og L97, sensorretteiing for vurdering, kursing av sensorer, utarbeiding av såkalt karakterstøttende materiell, vurdering av elevtekster med faglig begrunnelse, veiledningsmateriell for utvikling av tekstkompetanse, sensor sjøl i 10 år.

Annen bakgrunn som er relevant i denne sammenhengen, er:

Norsklærer i ungdomsskolen i mange år med

utvikling av elevrespons, utvikling av fellesrespons, mappevurdering, nye arbeidsformer for arbeid med nynorsk som sidemål og fagskriving som utprøvingsområder.

Norsklærer i lærerhøgskolen i mange år med følgende arbeidsfelt:

grunnutdanninga, videreutdanninga, videreutdanning i lese- og skriveutvikling og bruk av IKT – nettundervisning, videre- og etterutdanning av lærere, flere to- og treårige utviklingsprosjekt innen skrive- og leseutvikling, videre leseutvikling og alternativ praksisoppfølging.

Jeg har vært leder for flere plangrupper og deltaker i flere planarbeid for grunnskolen (bl. a. norskplanen i L97) og lærerhøgskolen.

Behov og ønsker når det gjelder Norsk språkråd – tre punkt

For det første er jeg bedt om å si fra om at vi har bruk for at den organisasjonen som avløser Norsk språkråd, opprettholder den servicefunksjonen Norsk språkråd har i spørsmål om språkbruk. For Læringssenterets del vil jeg nevne betydningen av kvalitetssikring av viktige skriv som skal ut til skolene, for eksempel eksamensoppgaver. Vi har bruk for et organ med språklig ekspertise.

Det andre punktet jeg tar opp, er et ønske om mer konstruktiv utadrettet arbeid i forhold til språklig bevisstgjøring og språkrøkt. Jeg etterlyser tiltak som skaper interesse for språk og språkrøkt ute i samfunnet, vi kan kanskje også si tiltak som møter den interessen som allerede er der. Noen må tydelig ivareta språket hele tida, tydelig se på og kommentere utvikling som skjer. Jeg ønsker altså at dere er mer synlige og får mer kompetanse ut til folk. Jeg tillater meg å nevne som en mulig modell eller et utgangspunkt noen "språkbrev" jeg tilfeldigvis har fått gleden av å lese. Disse brevene er skrevet av et medlem i Norsk språkråd, de er kommentarer til språkbruken i et av våre medieselskap, de er skrevet til brukerne der. Jeg har vært norsklærer hele mitt liv, jeg burde derfor vite noe om språkundervisning. Jeg har sjelden sett en slik kombinasjon av språklig innsikt og humor. Jeg har sjelden sett så klar og morsom og bevisstgjørende språkundervisning rettet til allmennheten. Jeg har navnet på mannen. Dere kan få det hos meg om dere mot formodning ikke kjenner til saken.

Når det gjelder konstruktivt utadrettet arbeid, ønsker vi i utdanningsinstitusjoner og skoler oss mulighet for mer samarbeid med Norsk språkråd som en innsiktsfull dialogpartner.

Det *tredje punktet* jeg vil ta opp, dreier seg om nynorsk som sidemål i skolen. Det handler derfor for så vidt om at dere som blir arvtakere for Norsk språkråd, må ta i bruk mer samfunnsvitenskapelig kompetanse. Dere må se *den framtidige språkbrukeren*. Han sitter i klasserommet. Og dere må vite noe om hvordan han har det i sitt arbeid med nynorsk som sidemål. Jeg har vært norsklærer i ungdomsskolen i årevis. Jeg er sensor i grunnskolen hvert år. Jeg ser at elevene strever mye mer med nynorsk som sidemål enn med bokmål som sidemål. Det er mange årsaker til det. Én av årsakene, som også ungdomsskoleelevene sjøl peker på, er normeringa; konsekvensen av for mye normering når det gjelder ordtilfang, og for lite når det gjelder formverk. Elevene sjøl klager over at: "Det er så lett å gjøre feil i nynorsk." For ungdomsskoleelever finnes det ikke logikk i dette at ord de bruker i dagligtalen sin, ikke skal kunne brukes i skriving. Å lære hva som er "tillatt" og ikke av enkeltord krever så stor minnekapasitet at det fører til det mine elever kalte "slå-opp-nynorsk". Alle valgmulighetene som eksisterer når det gjelder bøyingsformer, spesielt for verb, gjør at elevene ikke møter et noenlunde fast skriftbilde med et bøyingsmønster de kan holde seg til. Igjen sitter de og slår opp i orddlista.

Det er lagt et godt grunnlag for en konstruktiv tilnærming til arbeid med sidemål i norskplanen i L97. Men språkpolitikken som blir ført, får i sterk grad konsekvenser for arbeidet med nynorsk sidemål i skolen og for elevenes holdninger til målet. Vi er nødt til å spørre oss sjøl om hva vi har for planer med nynorsk sidemål i grunnskolen, se på hva som samlet sett gagnar både nynorsken og eleven. Kanskje bør en vurdere enda mindre normering når det gjelder ordtilfang, og mer normering når det gjelder formverk? Kanskje kan en noe smalere læreboknormal når det gjelder formverk være en hjelp for elever i *opplæringsfasen*? Dersom vi ønsker at nynorsken skal leve i klasserommet, må vi helt klart gjøre noe for at så skal skje.

Jeg befinner meg fremdeles i klasserommet i arbeid med nynorsk sidemål. Vi har ikke tilnærmedesvis nok engasjerende nynorsk skjønnlitteratur for ungdom. Kan arvtakeren til Norsk språkråd gjøre noe i denne sammenhengen? Rår de over tiltak for å stimulere forfattere til å skrive nynorskbøker med tema som interesserer, bøker som ivaretar humor og litt spenning, og som forholder seg til kunnskap vi har om jenters og gutters noe ulike identifikasjonsmønster? Vi ser jo at ungdomsbøker på nynorsk om ulike samlivsproblemer ikke virker akkurat befordrende på leseinteressen og holdningene til målet.